

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Тони Драганов Трайков – ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски“

(член на Научното жури, утвърдено със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 38-296/07.05.2018 г. и Решение на ФС на Геолого-географския факултет /Протокол № 6 от 17.04.2018 г./

Научна област – 4. Природни науки, математика и информатика

Професионално направление – 4.4. Науки за земята

Научна специалност – 01.08.08. География на населението и селищата-Регионално развитие

Научно звено: Катедра „Регионално развитие“ при ГГФ на СУ „Св. Климент Охридски“

Тема: **„Етнодемографската ситуация в Република България и влиянието ѝ върху националната сигурност“**

Редовен докторант: Иван Желев Йорданов

Научен ръководител доц.д-р Климент Минев Найденов, определен със Заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 20-188/26.01.2018 и утвърден с решение на Факултетния съвет на Геолого-географския факултет от 16.01.2018 г. (протокол № 1) и доклад на декана с вх.№ 70-09-39/22.01.2018 г. на мястото на предходния научен ръководител – проф. д-р Петър Лозанов Славейков.

1. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Редовният докторант Иван Желев Йорданов е роден на 25.07.1969г. През 2000г. завършва бакалавърска степен - специалност Социални дейности на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. През периода 2009-2011г. завършва магистърска програма Стратегическо ръководство и управление на сигурността и обществения ред (СРУСОП) в Академията на МВР, гр. София. Редовният докторант Иван Йорданов има продължителен трудов стаж в системата на МВР: 1992-2000 г. инспектор в сектор “Криминална полиция“ при РПУ Карнобат; 2001 г. инспектор в група „Престъпления против личността“, сектор „Криминална полиция“ – СДВР; 2002-2009г. инспектор в сектор „Убийства“, отдел „Криминална полиция“- СДВР; 2009-2011 г. ВНД началник на сектор“Противодействие на престъпни групи, извършващи престъпления с общоопасни средства, отдел „Контратероризъм“ ГДБОП-МВР; 2011-2012 г. – инспектор в Специализираните звена към Върховната касационна прокуратура на Р.България; 2012-2013 г. инспектор в сектор „Престъпления по пътищата“ – ОДМВР – София. След 2014г. Иван Йорданов работи като служител в ЗАД „Армеец“ АД и Центъра за превенция и

противодействие на корупцията и организираната престъпност – ЦППКОП (БОРКОР)-служител по сигурността на информацията (ССИ).

Докторантът използва в работата си френски и английски и има добри познания по руски и гръцки език. Притежава добри комуникативни умения и организационен опит при ръководене на екип. Иван Йорданов има значителни познания за нормативната база на Република България в областта на правосъдието и вътрешния ред.

2. ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТУРАТА

Иван Желев Йорданов е зачислен на редовна докторантура по професионално направление 4.4. Науки за земята (География на населението и селищата) към катедра „Регионално развитие“, считано от 01.07.2015 г. до 01.07.2018 г. За научен ръководител първоначално е определен проф. д-р Петър Лозанов Славейков. Със заповед РД 20-188/26.01.2018 г. за научен ръководител на докторанта е определен доц. д-р Климент Минев Найденов, считано от 16.01.2018 г. Същият е утвърден с решение на Факултетния съвет на Геолого-географския факултет от 16.01.2018г. (протокол №1). На разширено заседание на 22.03.2018г. (протокол №8) Катедреният съвет обсъди и насочи към защита дисертационния труд.

3. ДАННИ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Представеният за обсъждане дисертационен труд на тема „Етнодемографската ситуация в Република България и влиянието ѝ върху националната сигурност“ има обем от 237 стр. текст. В текста са включени 19 фигури, 22 таблици и 20 стълбчести и кръгови диаграми, определени като графики. Дисертационният труд съдържа още списъци с използваните в текста съкращения на литературните източници и публикациите по разглежданата проблематика. В работата има и приложения, свързани с използвания от докторанта анкетен метод на проучване. Списъкът с използваната литература включва 131 заглавия и голям брой нормативни документи и WEB–източници.

Темата на дисертационния труд е много актуална и значима. За това безспорно допринася значението на разглежданата проблематика за националната сигурност на Република България в условията на съвременните рискове и заплахи.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от уводна част, три глави и заключение. Отделните глави са с различен обем, съобразно спецификата на тяхното съдържание.

В уводната част на дисертационния труд докторантът аргументирано е представил актуалността на изследваната проблематика, обекта и предмета на научното изследване, основната цел и конкретните задачи за нейното реализиране. Специално внимание е отделено на подбора на научните методи и подходи, използвани в изследването.

Първа глава на дисертационния труд е озаглавена „Етнодемографският облик на населението и съвременните тенденции в неговото развитие“. Нейното съдържание представлява сполучливо съчетание между анализ на теоретични постановки, свързани с етническите процеси и исторически преглед на тяхното протичане в различни части на света. В

тази връзка са представени и анализирани различните теории и схващания за формирането на етносите, в т.ч. и теорията на Л.Н.Гумильов за пасионарния тласък. Много подробно с удачно подбрани примери е разгледано влиянието на различните фактори (природна среда, миграции, културно и социално въздействие) при протичането на етническите процеси. Съдържанието на I глава включва и представяне на различните науки, изучаващи етногенезиса - етнология, етнодемография и др. Процесите, свързани с формирането на различните етноси имат както времеви, така и пространствен аспект на проявление. Следователно съществува основание към посочените науки да бъде включена и етногеографията, разглеждаща пространственото проявление на процесите и особеностите в географското разпространение на отделните етноси и техните разновидности. В тази връзка към изброените в началото на I глава ключови понятия като етнос, народ, нация, етническа група, етническа общност и др. е удачно да се разгледа и понятието етническа територия. Докторантът правилно е оценил ролята на миграциите за формирането и географското разпространение на съвременните етнически формирования. Отделено е подобаващо внимание и на проблема с бежанците, идващи в Европа от различни страни в Азия и Африка. Разглеждайки същността на съвременните миграционни процеси, докторантът е направил ясно разграничение между бежанците и икономическите мигранти.

Втора глава „Развитие на етнодемографските процеси в контекста на националната сигурност” отговаря най-пълно на тематиката на дисертационния труд. В началото на нейното съдържание е направен задълбочен анализ на процесите на възникване на етносите в България, факторите, които ги определят и етнодемографския облик на съвременния етап от развитието на страната. Важен момент от съдържанието на II глава е изясняването на същността на понятията етническо и национално малцинство. Разглеждайки критично определенията на различни автори, авторът на дисертационния труд достига до извода „.....че днешна България е еднонационална държава, продукт на една нация – българската национална общност. Съвременната българска нация е сегашната форма на организиране и изява на българския етнос.” Изхождайки от тази принципна и логически обоснована позиция, той проследява формирането на съществуващите у нас етнически групи. Направеният анализ може да се допълни и с още исторически факти от миналото, свързани с целенасочената политика на Османската империя на заселване на етноси с мюсюлманско вероизповедание по българските земи, особено след Кримската война (1853-1856г.). Като неточност в началото на глава II може да се определи включването на българомохамеданите към останалите традиционни за нашата страна етнически групи като арменци, власи, каракачани и др.

Важно място в съдържанието на II глава е отделено на националната сигурност като ключов елемент за реализиране политиката на България. Анализирайки различните видове заплахи, докторантът достига до извода, че демографския проблем и съвременната етнодемографска ситуация могат да се разглеждат като евентуална заплаха за националната сигурност на Република България. Като особено рискови са оценени негативните процеси на депопулация, отрицателен естествен прираст, застаряване на населението, продължаваща емиграция и др. Освен общоприетото понятие демографска криза и катастрофа, докторантът въвежда и понятието етнодемографска катастрофа. Според авторът на дисертационния труд „При влошени общодемографски показатели като намаляване и застаряване на населението, висока смъртност, ниска раждаемост, миграция и пр., етнорелигиозното съотношение на населението се превръща в един сериозен аспект на националната политика на държавата.” Промените в демографската и етнодемографската ситуация обосновано могат да се определят

като заплаха не само за социално-икономическо развитие на страната, но и за нейните отбранителни възможности и вътрешна сигурност. Като особено рисков фактор в тази насока се посочва маргинализирането на определени групи от населението, които в голяма степен се самоизключват от системите на образование, възпитание и трудова заетост и са предпоставка за възникване на рискови ситуации на социално и етническо напрежение или криминализиране на голям брой лица. Като друг рисков момент в съвременното развитие на страната докторантът определя бежанската вълна към Европа, част от която е насочена и към Балканите и нашата страна. Опасността се изразява във възможността за проникване на територията на България на лица, свързани с терористична и екстремистка дейност в района на Близкия изток.

Като противодействие на различните видове заплахи за националната сигурност авторът предлага мерки по усъвършенстването на Системата за защита на националната сигурност на Република България. Реална възможност за намаляване на рисковете, свързани с етнодемографската ситуация у нас докторантът вижда в по-тясно обвързване на националната сигурност с интеграцията на етнорелигиозните общности. Като илюстрация на този подход е представен българският етнически модел и неговото развитие от Освобождението до наши дни. Запазвайки дух на критичност, докторантът анализира възможностите за запазване отношенията на взаимно зачитане и толерантност между етносите в съвременното българско общество. Въпреки трудностите, които съществуват сега, той защитава позицията си, че българският етнически модел и днес може да бъде гарант за запазване на мира и спокойствието в страната.

Трета глава „Мониторинг и управление на етнодемографските процеси и националната сигурност на страната” има най-съществен принос в практическата реализацията на мерките по управлението на етнодемографските процеси и тяхното въздействие върху националната сигурност. Оригиналният подход, включващ съчетание от SWOT анализ на състоянието на системата „Етнодемографска ситуация – Национална сигурност” с анкетен метод за набиране на информация е позволило докторантът да достигне до извода „че в българското общество съществуват трайно изградени канали за взаимно добро сътрудничество, приемственост и взаимодействие между етносите” В тясна връзка с необходимостта от усъвършенстване на механизмите за преодоляване на демографската криза и управление на етнодемографските процеси е предложеният от докторанта Модел и система за мониторинг, управление и контрол на дейностите на държавните институции с цел оптимизиране на въздействието върху етнодемографските процеси и подобряване мерките за националната сигурност на Република България.

Авторефератът в обем от 40 с. отговаря на съдържанието на дисертационния труд. Той е изготвен в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и Правилника за неговото приложение.

4. НАУЧНИ ПРИНОСИ

За разработването на дисертационния труд е използвана богата и разнообразна информация, която е прилежно систематизирана и коректно използвана. Подкрепям изведените авторски приноси и тяхното диференциране на теоретични и научно-приложни. Смятам за целесъобразно в посочените приноси да намери място и

използването на оригинален методологичен подход, който може да бъде прилаган и в други изследвания с подобна тематика.

Теоретични приноси:

1. По нов начин и с допълнителни аргументи е доказана взаимовръзката между демографските процеси и формирането на политиката за защита на националната сигурност на страната в контекста на съвременните рискове и заплахи.
2. Представени са съществени нови страни на основните параметри на демографската криза и етнодемографските аспекти на рисковете за националната сигурност на България.
3. На базата на оригинален комплекс от критерии е извършен анализ на системния характер на връзката между етнодемографските процеси в Република България и националната сигурност на страната.

Научно-приложни приноси

1. Предложена е система от мерки за оптимизиране на процесите за преодоляване на демографската криза и последващото им въздействие върху националната сигурност на страната и ефективни държавно-регулаторни механизми за управление на етнодемографските процеси.
2. Представен е модел и система за мониторинг, управление и контрол на дейността и взаимодействието между държавните институции в развитието на етнодемографските процеси и националната сигурност на Република България.

5. ПУБЛИКАЦИИ И УЧАСТИЯ В НАУЧНИ ФОРУМИ

Във връзка с дисертационния труд са представени 3 публикации. Те са публикувани в Юбилеен сборник и издания с доклади от научни конференции, проведени в България. Публикациите са свързани с темата на дисертационния труд и отразяват съществени моменти от неговото съдържание. Докторантът е участвал в една национална и една международна конференция.

6.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Отчитайки завършения характер, научните приноси и останалите положителни качества на дисертационния труд предлагам на Уважаемите членове на Научното жури да присъдят на редовния докторант Иван Желев Йорданов образователната и научна степен „доктор”.

доц. д-р Тони Др.Трайков

05.06.2018г.